

"EDINOST"

izhaja dvakrat na teden, vsako sredo in soboto ob 1. uri popoldne.

"Edinost" stane:

za vse leto gl. 6.—; izven Avst. 9.— gl.
za polu leta " 3.— " 4.50
za četrt leta " 1.50 " 2.25

Posamične številke se dobivajo v prodajnicah tobaka v Trstu po 5 nov., v Gorici in v Ajdovščini po 4 nov.

Na naročbe brez priložene naročilne se upravištvo ne osira.

EDINOST

Oglasi in oznanila se računajo po 8 nov. vsakega v petiti; za naslove z debelimi črkami se plačuje prostor, kolikor bi ga obseglo navadnih vrstic.

Poslana, javne zahvale, osmrtnice itd. se računajo po pogodbi.

Vsi o. i. si se pošiljajo uredništvu v ulici Carintia št. 25. Vsako pismo mora biti frankovan, ker nefrankovana se ne sprejemajo, "okopisi se ne vračajo.

Naročnino, rok. tucije in inzerate prejema upravištvo v ulici Carintia 28. Odprte reklamacije o prosti poštnine.

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

V edinost je m. d.

Vabilo na naročbo.

Ob začetku tretjega četrtletja vabimo svoje naročnike, da pravočasno ponovno svojo naročbo in da skušajo nam pridobiti novih naročnikov. Časi so resni in morda se nam bliža doba, ko bo narod slovenski krvavo potreboval ne o d v i s n i h glasil, zahtevajočih prava naša ne oziraje se ne na desno ne na levo. Nam je resna volja, pri katerih-si-bodi odnošajih brezobzirno zagovarjati narodni naš interes, a v tem boji trebamo duševne in gnotne podpore naroda. Kdor se torej strinja z našimi načeli, stopi hitro v naš krog.

Cena listu je:

za vse leto . gl. 6.—
za polu leta " 3.—
za četrt leta " 1.60

Uredništvo in upravištvo.

Novi položaj Trsta in njegove slovenske okolice.

Pod tem naslovom objavil je "Slovenski Svet" nastopni izborni članek:

S prvim dnom julija t. l. začne na Tržaškem novo gospodarstvo življenje, in to porodi posledice, ki bodo vplivale na mesto in njegovo slovensko okolico tudi v socialnem, političnem, narodno-političnem in specialno nacionalnem pogledu. Za jeden rod, kolikor je videti že sedaj, bo značaj mesta Tržaškega in njegove okolice jako spremenjen, in ta sprememba bo Slovonom na nepreračunljivo škodo, ako takoj ob začetku ne zasledijo potij, po katerih bi jim bilo hoditi glede na novo ustvarjene razmere. Stvar je važna dovolj, da

PODLISTEK.

Adrijana.

Rokokó-Idila; češki spisal K. Švanda, poslovenil Ivo Trošt.

III.

(Konec.)

Z nasmehom namigne Amidor princu in ta zgine v temne prostore tipaje z rokama po zideh. Prišedši na koncu hodnika do na pol odprtih vrat, ustavi se na pragu. Za belo mizo na sredi izbu klečala je deklica z razpuščenimi lasmi. Gledala je eliko na zidu visoko, ki je predočevala princa, njeni rožnati prstki bili so sklenjeni za molitev.

Neznani čut lotil se je Viktorja, počel je umevati one sladke tajnosti, koje so pred njim skrivali, v glavi se mu je jelo vrteti, spoznal je, da je to prikazen, koje je gledal v sanjah, in poslušaje njen šepet, čuje, da moli za njega, kojega še ne pozna, koji se ji je le včasih prikazal v sanjah, nji, zapuščeni sroti.

Princ odloži čepico in se vrže k nogam svojemu idealu.

Adrijana zavpije.

"Viktor," vsklikne in se vrže princu v naročaj.

In njuna usta so se dotaknila. Zaprla sta oči in zopet je otvorivši bila sta v

jo počevamo tudi s stališča slovanskih interesov.

Obe zbornici državnega zbora Dunajskega sté sprejeli nov zakon, po katerem se boče ravnati po odpravi doslej proste luke Tržaške. Jedino zastopnik Slovencev Tržaške okolice, poslanec Nabergoj je primerno in na podstavi dejstev poudarjal, da pri novem zakonu za Trst in njegovo okolico ni poštovati samo državno-gospodarskih, specifično finančnih interesov, ampak tudi posebne interese prebivalstva. On jedini je zagovarjal gospodarske in s tega tudi narodnopolitiške interese slovenskih okoličanov; bodočnost pokaže, da s tem zagovorom je on zajedno branil prave državne interese boljše, nego oni, ki so gledali samo na gole finančne dohodke. Na Dunaju, kjer čitajo nemška glasila, katera uganjajo neslovansko in zagovarjajo vedno politiko tako imenovanih "liberalnih" ital. strank, bodisi Dalmacije, Tirolske ali Primorske, sodijo že, da tudi v Trstu in njegovi okolici ni več slovanskih življenj, in so dosledno in dejanski tudi glede na odpravo proste luke Tržaške zasnovali in konečno sklenili dotični zakon tako, kakor da bi bila v Trstu in njegovi okolici samo jedna narodnost, kakor da bi tu Slovencev ne bilo več; dà, na narodnost se niso ozirali čisto nič. Pa ne samo to: prezrli so tudi popolnoma različen značaj zemlje, na kateri stoji mesto Trst, in zemlje, na kateri se bori za vsakdanji kruh nekaj slovenskih občin, ki pričenjajo takoj za zidovjem Tržaškega mesta. Novi zakon za Trst spominja v resnici na to, kakor da bi bili Tržaški okolici vsilili take analogije, kakorane so med Dunajem in Dunajsko obširno in daleč okolu raztegneno okolico. S tem so uzakonili nekaj, kar čisto nič ne odgovarja dejstvom; kajti, kakor je dobro opomnil poslanec Nabergoj in dotična peticija Slovencev Tržaške okolice, nima ta okolica

Viktorjevi spalnici na njegovem domu, sedela drug tik drugoga in se poljubovala.

Grajska ura je odbila dvanajst. Čarodej Amidor jima voči lahko noč, z nasmehom si nasadi fesa in zgine . . .

Zjutraj stopi Bubak prvi v prinčovo spalnico in opazi v njegovem naročju kodravo glavico. Hitri razburit ves grad.

Nastal je strašen krik. Ljudstvo je odpodilo straže in obstopilo grad; služabništvo je begalo po mostovžih in Bubak se je bližal z oddelkom vojakov prinčevi spalnici, da bi uničil nesrečnika.

Na vratih jim zastopi pot Viktor. V njegovih očeh ni bilo ničesar več otročjega. Jezno zavpije: Samo do tukaj! Danes sem polnoleten in prevzemam vladu sam v pogubo temi in nevednosti. Zaspeljeni, sicer ljubeznivi moj oče me je hotel pogubiti, a drugače je bilo pisano v zvezdah — proklet bodi duh teme in budalosti! Moji vladi bodi gaslo ljubav.

Ljudstvo je pa klicalo slavo kralju in njega dični nevesti.

Bubak je v svoji sobici pazljivo ogledoval kozlovsko čepico, koje mu je v zasmech poslal Amido. Nasadi si jo lepo na glavo, da zgine zares.

Tako je dovršil markiz svojo pravljico. "Adrijana!" zakliče navdušeno, videč

nikakega gospodarskega uslovja, da bi se mogla staviti bodisi kedaj v bodočnosti, v isto vrsto, kakor sedanje mesto Tržaško. V Tržaški okolici se ne more razvijati ne trgovina, ne obrtnija, ne kmetijstvo v toliki meri, da bi mogla prenašati bremena, katera se nalagajo mestu, kakoršno je mesto Trst v dosedanem svojem obsegu. Za trgovino v Tržaški okolici ni že topografsko položeno primerno; za obrtnijo tudi v manjšem obsegu je jako malo prostora; ta bi se moral še le dobiti z odvažanjem skalovja, gričev in hribov, torej vsekakor za velike stroške. Kmetijstva pa tudi v pravem pomenu besede v tej okolici ni; zboljšati in umetno povzdigniti se dá nekoliko ali toliko ne, da bi se zaradi tega okolica gledé na javna bremena mogla vaporejati z mestom. In vendar je fiskaalna kratkovidnost nasvetovala užitninsko érto, valed katere bi prišlo v kolobar te érte več doslej kmečkih občin slovenske okolice, in, kar je najhujše, ta užitninska érta se je tudi sprejela v novi zakon.

Država boče imela razmerno le malo od Tržaških okoličanov, da jih je dobila v navedeni kolobar užitninske érte; največi delež boče imelo od nove uredbe mesto samo valed nezaslišano velikih in uogostranskih doklad na jedno in isto užitno blago. Ravno zaradi tega je še posebe obžalovati kratkovidnost fiskačno. Osoda Slovencev Tržaške okolice je valed novega položaja zares huda, in v pogledu na to, da so ti Slovenci, kakor je omenil posl. Nabergoj, stoletja do najnovejše dobe zvesto čuvali in branili bregove jadranskega morja državi in dinastiji na korist, je ta osoda zajedno grenka. Če kedaj, treba se bo zganiti Slovencev Tržaškim odslej, da zabranijo hudih posledic, kolikor možno.

Mesto Tržaško dobi valed odprave proste luke nekaj uslovij za izdelovanje blaga na rokah in s strojem. Nekaj sirovin, za uvažanje katerih ne bo posebnih

probujajočo se deklico, ki je čudno gledala okolu sebe. "Adrijana, pokaj bi vam dalje skrivati, kar si doslej še nisem pravupal misliti. — Adrijana — jaz vas ljubim . . . Nisem se upal vam približati, boječ se jeze svoje matere, vedel sem, da ne bi verjela mojemu posvetnemu čutu; sedaj sem samostalen, gospodar sem svojega arca, svojih rok, celega si življenja. — Odpustite mi, da se ne oziram na vaše zdravje, le jedenkrat v mojem življenju — odpustite, da ste bili predmet vsem mojim sanjam, da brez vas ne morem več živeti — odpusti Adrijana, da te tako neizrekljivo ljubim . . ."

Vzbudivši se iz sna opazila je pri svojih nogah Viktorja in šele občutila prvič ljubezen, čutila, da je ljubljena, da ljubi . . .

Toda, ko so se imele jima ustnice dotakniti — iztrže se mu in uteče. — Viktor za njo.

Zorilo se je že; grajska okna so se lesketala proti zlatemu vshodu.

Lovila sta se v ograji; ona usopljena, izgubivši čevljiček, steče h gradu in smukne skozi odprta vrata; ni bila še prav notri, ko je slišala za seboj, da nekdo teče po poti. Ni kazalo muditi časa, nego smukniti skozi prva odprta vrata v modri salon.

bremen, bo spodbujalo na to, da oživi rokodelstvo in obrtnija vsaj v manjših merah; izplačevali se bodo ti izdelki gledé na mestni konsum, kakor gledé na neposredno izvažanje iz Tržaške luke po morju v tuje zemlje. Vsled tega se ne boče mestno prebivalstvo krčilo, ampak množilo od znotraj, kakor tudi s tem, da bodo delavci dohajali iz okolice in od drugod na novo ustvarjeno raznovrstno izdelovanje sirovin.

Raznovrstni delavci so torej v Trstu pomnožé, valed tega se povečajo tudi potrebščine za sočivje, mleko in drugi konsum. Za take potrebščine more skrbeti v veliki meri ravno okolica, ker ima prednost, da more dajati pravočasno in brez posebnih vozninskih stroškov sveže blago. To torej bi vplivalo v novem položaju tudi na okolico, da bi vsaj nekoliko laže zmagovala neprimerno naložena ji bremena.

Kapitalisti Tržaški, tudi ko bi novi položaj ne ugajal njih dosedanjim spekulacijam, gledali bodo, da se jim ne bo potreba izseliti v druga mesta. Mnogo dosedanjih trgovcev se spremeni také v podjetnike tu po novem zakonu omogočenih obrtnij in rokodelstev. Ker pa je v mestu samem prostor drag, ali pa ga sploh ni za obrtna podjetja, skušali bodo pokupiti postore v okolici; tega prostora je že doslej pokupljenega mnogo, nekaj za tovarne, nekaj in še več pa za letovišča Tržaških in v obče tujih bogatašev.

Gledé na poslabšano položeno slovenskih kmetov in kmetičev v okolici, z druge strani pa gledé na to, da bodo mogli isti okoličani prodajati svoja razdrobljena zemljišča jako po dobrih cenah, pridejo doslej slovenska zemljišča v tuje roke, okoličani pa se skrčijo na vedno manjše število ter se konečno razkrope kot delavci, dninarji in le v najmanjšem številu kot rokodelci in samostalni trgovski ali obrtni podjetniki po mestu Tržaškem. Slovenci

Skoro brez diha stiskala se je k zidu misleč, da je tu markiz ne najde.

Našel jo je in vjel v naročje, pritiskal ji je na ustnici tako vroče poljubke, da mu jih je morala vračati.

Slika starega gospoda markiza, na koje se je bila naslonila, zamajala se je in padla na tla.

Milen šum je nastal v gradu, in Adrijana prestrašena, izvije se Viktorju iz naročja in uteče v svojo spalnico . . .

Ob osmi uri privedel jo je markiz zopet v svojo sobo. Usedla sta se v naslanjač, objemala se in poljubovala.

Kmalu pride oskrbnik.

"Kaj nam prinašate gospod Bubak?" smejal se je Viktor.

"Prišel sem javiti milostivemu gospodu markizu, da sem danes rano našel njegovega konja privezanega pri vratih v park, gospodičin čevljiček v glavnem drevoredu in sliko starega gospoda v modrem salonu na tleh, kar zopet pomenja nekaj važnega, neko nesrečo . . ."

Viktor se jame smejati.

"Res, sedaj pomenja tudi nekaj važnega, a zato veliko srečo — pomenja, da sem našel nevesto — tu gospico Adrijano, vašo zapovednico . . ."

Tržaške okolice, ako si ne bodo pomagali s primernimi pomočmi, izgubljali bodo naglo svoja tla pod seboj. Politika Tržaške gospoduje in gospodarče gospode je delala že doslej in deluje nepremišljeno na to, da bi se potujčili Tržaški Slovenci v okolici, kakor v mestu. Novo gospodarsko položaje je tej politiki tako ugodno, kakor se more le misliti, in tujčenje se bo vršilo odeslej še brže, nego doslej, ako — in to je bolj ali manj odločilno — ako se Slovenci in Slovani Tržaški v obče ne pospejo do rešilnih ukrepov.

Ako bi Slovenci in Slovani Tržaški v obče imeli svojo narodno organizacijo, ako bi bili oni pod zaščito popolne narodne avtonomije, ne pa podrejeni tudi v narodnostnem pogledu deželni avtonomiji, vsled katere jih raznarodujejo in gmotno oslabljajo tujci: obvarovali bi se tudi po pritisku novega gospodarskega položaja, rešili bi se nacionalno in materialno. Ker pa nimajo narodne avtonomije, vsled česar se jim tujci celó cerkev in odteguje božja beseda v hramih, kateri so namenjeni tudi njim, in vzdrževani tudi od njih, treba jo je kreniti vsaj sedaj drugače.

(Konec prih.)

V zlati Pragi.

I.

Nemška prislovice pravi: „Viele Feinde, viel Ehre“. Ako je res takó, potem pa je narod češki zares veleslaven narod, kajti mnogobrojni so mu neprijatelji — v državi in izven države. In ti nasprotniki store vse, kar-koli je le možno storiti človeški zavisti, narodnostni nestrpnosti in srditi straši, da bi postavili mogočne jezove napredujočemu temu slovanškemu narodu, kojemu morejo odrekati prvenstvo mej avstrijskim Slovanstvom le oni, ki tega národa ne poznajo in ki ne vedó, kakó ogromne sile tiče v narodu tem. Kdor pa je videl izredno, velikanske slavnosti, vršivše se dne 27. 28. in 29. p. m. v stolici češki, v zlati Pragi, ta je gotovo snel ponižno klobuk svoj raz glavo in vklonil tilnik svoj: občudoval je in strmel je. In osobito nam Slovincem, privajenim skromnim našim razmeram in nesrečnemu polovičarstvu, pojavljajočem se v borbi za narodna prava in prosveto naroda, polovičarstvu, koje je krivo, da storimo dva koraka nazaj, ko smo storili jednega naprej, polovičarstvu, ki je posledica neodločnosti, nevztrajnosti naši, izvirajoči deloma iz neugodnega našega položaja in silnega pritiska od vseh strani, po veliki večini pa iz nedostatnosti pravega idejalnega rodoljubja in prave požrtvovalnosti — resnica pa je starodavna, da brez žrtev ni slave, ni svobode —: nam Slovincem, videčim sijajne, dozdej nepoznane nam pojave narodne samozavesti v zemlji Češki, odprl se je čisto nov svet, da smo radostno vsklikali: sedaj še le vemo, kako ogromno silo reprezentuje avstrijsko Slovanstvo! Priprost in prileten možak pa je le z glavo majal, ponavljajoč: ne ne, vsaj to ni res, to ne more biti, to se mi le sanja! Ni-li ta vsklik prekarakterističen?! Ne treba pa misliti, da pretiravamo; da sodimo jednostransko in da govorimo iz nas le srce in ne razum in razsodnost. Da temu ni tako, pričajo nam navdušene izjave poljskih in madjarskih gostov, kojim pač nikdo ne bode očital jednostranosti na korist Slovanstvu. Izjav teh hočemo se pozneje dotekniti.

Dá, narod češki je slaven, je mogočen narod, to pa ne po svojem številu, ampak po ogromnih intelektualnih silah, ki tiče v njem, in po mnogobrojnih čednostih, ki ga dičijo in mu dajejo garancijo za narodni obstanek in sijajno bodočnost, tako da smemo velike bedake imenovati vse one, koji gojé neplemenito misel in željo, da kedaj uduše narod ta.

Nasprotniki naroda češkega menili so v svoji brezmejni domišljavosti, da jubilejna razstava v Pragi ni mogoča, ako oni ne sodelujejo; odrekli so udeležbo, meneči, da je s tem vsej razstavi osiguran gosposaten fijašk o. Ubogi bedaki, klanjajoči se tistemu nesrečnemu nauku o inferijornih in superijornih narodih, kako so se varali! Hoteli so preklinjati, a nehoté so blagoslovili sveto delo naroda češkega na kulturnem polji. S tem, da se niso udeležili razstave, storili so Čehom največjo uslugo, sami sebi so pa prouzročili neizmerno škodo. Z jubilejno razstavo, koja nadkriljuje vse dosedanje deželne razstave, praznuje narod češki najslavnější svoj triumf, kajti po vsej pravici sme trditi: glejte, to je delo mojih rok in mojega uma! Da se se Nemci v najmanjši meri udeležili razstave, bahali bi se bili izvestno, da sta vse to ustvarila le deusche Arbeit in deutscher Fleiss. Ker pa se v svoji zaslepljenosti niso hoteli udeležiti, molčati morajo in molče priznavati visoko kulturno stopinjo, do katere se je popol narod češki: zrušil se je nimbus, s katerim so se samovlastno obdajali pred vsem svetom; danes je vsemu svetu jasno, da narod češki ni inferijorno, ampak narodu nemškemu povsem jednakorodno in morda v marsičem nadkriljajoče ga pleme.

Sijajni vspeh jubilejne razstave znači velikanski dobiček za narod češki in posredno za vse avstrijsko Slovanstvo. Dobiček ta pa ni samo moralne naravi, ampak njega učinek pokaže se nam izvestno danes ali jutri tudi na polji aktualne politike. Toda o tem drugi pot; za danes priporočamo vsem rojakom našim, kojim materialna sredstva to dovoljujejo, da gotovo obiščejo razstavo to; strmeli bodo, kakor smo strmeli mi na vsem tem, kar sta ustvarila slovanški um in slovanška dlan.

Poleg razstave bil pa je glavni namen našemu izletu v Prago drugi češki vesokoloski shod. Lepo števílo uzrokov nas sili, da obširneje govorimo o shodu tem. Sokolstvo! Marsikoga novodobnih naših kozmopolitov „na katoliški podlagi“ prefrese mrščalica, ako le čuje besedo to; a v Pragi smo se osvedočili, da ves narod češki vse drugače sodi o sokolski ideji, nego naši tesnosrčneži. Pri nas kličejo proti sokolstvu — rudečica nas obliva, ko na to mislimo — celó policijo na pomoč, v zavednih Čehih pa velja sokolstvo kot najvažnejši faktor v vrstah narodne organizacije. Pri nas preklinjajo sokolstvo, češki oče pa prisili svojega sina, da vstopi že v mladih svojih letih v vrsto Sokolašev, da si tam okrepi dušo in telo, da si vtrdi značaj svoj, predno se poda mej burno valovje javnega in političnega življenja.

Prostor našega lista nam sicer ne dovoljuje, da bi popisali vse podrobnosti velikanske tridnevne sokolske slavnosti; a napisati hočemo nekoliko refleksij za našo domačo porabo; primerjati hočemo mej tu in tam. Vemo sicer, da primerjevanje to nikakor ne bode ušedó temu ali onemu. A to nič ne dá: čujmo resnico in uđimo se iz nje!

Interpelacija

poslanca Spinčića in tovarišev do njeg. ekscelence gospoda ministra-predsednika kot voditelja ministerstva za notranje poslove.

(V 36. seji drž. zbora dne 6. julija t. l.)

Ker je občinskemu načelnístvu Pazinskemu od prvih mesecev tekočega leta sem od tamošnjega c. kr. okrajnega glavarstva došlo več v nemškem jeziku spisanih dekretov, prijavió je občinsko načelnístvo c. kr. okr. glavarstvu z ulogo št. 648 z dne 13. marca, da je občinskemu uradu Pazinskemu v deželi navadni jezik hrvatski tudi uradni jezik, in je zahtevalo, da se mu dopisuje v imenovanem, v deželi navadnem hrvatskem jeziku.

V zmislu te prijave in te zahteve vrnilo je občinsko načelnístvo c. kr. okr. glavarstvu dekret z dne 7. aprila t. l. št. 2556, ker je bil spisan v nemškem jeziku ter prosilo, da se mu ga zopet predloži v deželi navadnem hrvatskem jeziku, ki je uradni jezik avtonomni občini Pazinski. Toda c. kr. okrajno glavarstvo ni ugodio prošnji tej, ampak zaukazalo je — grozeč z globo — z dekretom z dne 14. aprila t. l. št. 2981 obč. glavarju, da takoj reši gori omenjeni dekret z dne 7. aprila t. l. št. 2556. Proti temu nalogu uročilo je občinsko načelnístvo rekurz na visoko c. kr. namestništvo, kojemu rekuru pa ta poslednja oblast z naredbo z dne 18. maja 1891. št. 7556/III ni ugodila, in sicer iz uzroka, „ker bi značila dne 13. marca 1891., št. 648 stavljena in ponovljena zahteva, da okrajno glavarstvo občini uradno dopisuje izključljivo v hrvatskem jeziku, nedovoljeno ingerenco na način poslovanja in uporabljanje službenega jezika pri c. kr. okrajnem glavarstvu, kar je tem manje dopustiti, ker se nalog z dne 9. aprila 1891., št. 2555, o katerega izvršbi je tu govor, dotika predmeta, spadajočega v izročeni delokrog občine“, in je upirajoče se postopanje občinskega predstojnika v konkretnem slučaju nepravilno, „tembolj, ker on sam priznava, da ces. kr. okrajno glavarstvo ne dopisuje občini vseskozi, ampak le tu pa tam, v nemškem jeziku in ta jezik, kakor doslej, ni povsem ptuj posamičnim služabnikom občine“.

Ker pa poznanje nemškega jezika se strani „služabnikov občine“ ne spada, in po državnih osnovnih zakonih tudi ne more spadati mej dolžnosti, občinam naložene v izročeni delokrog;

ker v tem slučaju ni smeti smatrati občine kot podređeno oblast, ampak kot juridiško osebo, koji kot taki pripadajo državljanske, t. j.: vsem avstrijskim državljanom v ustavi zajamčene političke pravice;

ker je občinsko poglavarstvo se svojim zahtevanjem varovalo po členu 19. drž. osnovnega zakona z dne 21. decembra 1867, drž. zakonik št. 142, pripoznano jednakopravnost hrvatskega jezika v uradu, — koji jezik je po Istri nedvojbeno v deželi navaden, in sicer najbolj razširjen jezik — in toraj ni smeti smatrati njega zahtevanja kot nedovoljeno ingerenco na način poslovanja in uporabljanje službenega jezika pri c. kr. okr. glavarstvu;

ker to, da občina včasih vprejemlje nemški pisane dekrete, nikakor ne opravičuje ces. kr. okrajno glavarstvo, ne v aplošnih in ne v posamičnih slučajih, občino siliti, da bi se odpovedala po državnih osnovnih zakonih zagotovljeni jej politički pravici;

ker okolnost, da nemški jezik eventualno ni povsem ptuj posamičnim „služabnikom občine“, ne more vezati občinskega poglavarstva, da se odpove omenjeni politički pravici;

ker uradnikom okrajnega glavarstva v okraju, v kojem odločno prevladuje hrvatski jezik, nikakor in nikdar ne bi smel biti jezik ta povsem ptuj;

ker se taki in jednaki slučaj, kakor omenjeni v Pazinu, dogajajo šestokrat in sicer ponajveč, če ne izključljivo, le v onih občinah po Istri in po Primorski sploh, koje uradujejo v hrvatskem ali slovenskem jeziku;

ker spravijo taki nemški dopisi šestokrat občinske predstojnike v velike zadrege in jim prouzročajo nepotreben trud in stroške; in slednjič

ker tako nepostavno vsiljevanje nemški spisanih dopisov dokaj ruši sporazumljenje mej c. kr. oblastmi in občinskimi načelníštvi in potemtakem tudi mej prebivalstvom in naravnost izživlje zlovoljo mej ljudstvom;

dozvoljujejo si podpisani nastopno vprisanje do njeg. ekscelence gosp. ministra-predsednika kot voditelja ministerstva za notranje poslove:

1. Je-li njega ekscelenci znana omenjena nepostavna naredba c. kr. namestništva tržaškega z dne 18. maja 1891., št. 7556/III?

2. Hoče-li njega ekscelencia zaukazati namestístvu tržaškemu, da premeni omenjeno naredbo v zmislu člana 19. drž. osnovnega zakona z dne 21. dec. 1867., drž. zak., št. 142?

3. Hoče-li njega ekscelencia politične oblasti v Primorski obvezati, da bodo občinam dopisovale v zmislu gori omenjega člana 19. drž. osnovnega zakona in da jih ne bodo hotele siliti, da vsprejemajo nemški pisane dopise, in da se s tem tudi za Hrvate in Slovence omenjene dežele uveljavi po ustavi zagotovljena jednakopravnost vseh zvestih narodov, koje povdarja tudi prestolni govor Nj. c. in kr. Veličanstva.

Na Dunaji, dne 2. julija 1891.

Spinčić, Povše, dr. Masovčić, Šuklje, Borčić, Perić, dr. Engel, Adamek, Sokol, Seichert, dr. Pacák, Robić, dr. Kaunic, dr. Lang, Purghart, Kohler, dr. Gregorič, Klun, Hoch, Formanek, Kaftan.

Politični pregled.

Notranje dežele.

Državni zbor. V seji dne 3. julija nadaljevala se je podrobna debata o finančni upravi. Poslanec dr. Weigl meni, da je pri nas že vse obdačeno, izvzemši žveplenke in zrak. Davčni naš vijak je že napet do skrajnosti. Poslanec dr. Kramarč govoril je o vravnjanji valute, trdeč, da je nevrejena valuta najhujše socialno zlo. Vse gospodarsko življenje postane igra, vsak trgovec mora spekulirati in ni čuda, da je Avstrija obljubljena dežela loterije, privatnih loterij in kupčije s promesami. Kaj pomagajo tožbe proti borski, ako pa nimamo poguma, da bi borzi iztrgali valuto iz rok. Težave uravnjanja valute tudi ne bi bile toliko, kakor se v obče misli. Poslanec Gessmann dokazuje, da srednji stan plačuje veliko preveč davka v primeri z veliko industrijo, kar znači najhujšo krivico, ki se godi obrtnikom. Na tem je kriva naša birokracija, ki gre vedno roko v roci z liberalno stranko. Liberalna stranka je vedno skrbela za to, da je kapitalizem izseval šibkejšega. Ker pa je po teh besedah poslanec Wrabetz posegel v besedo, nastal je silen škandal. Poslanec Schneider zakliče: „Tu se oglašá zopet Alliance israelite!“ Wrabetz mu odgovori: „Vi ste obdolženi, da ste ponarejali pečate, torej nimate pravice, koga sumničiti.“ Po teh vsklikih nadaljevala se je srdita kontroverza mej liberalcem Wrabetzem in antisemitom Schneiderjem, v kateri je Wrabetz dr. Luegerju očital, da je hotel priče zapeljati, da bi bile krivo pričale, na kar mu je dr. Gessmann zaklical: Lažnik! Wrabetz odgovarja, da tak človek, kakoršen je Schneider, niti ne more žaliti poštenega človeka. Na to poslanec vitez Troll: Gut gebrüllt, Löwe! Wrabetz: „To je imenitna priča detomora!“ Ko Wrabetz konča se svojim govorom, zahteva poslanec dr. Gessmann, da se v zmislu §. 58 imenuje karalni odsek; istotako zahteva Schneider, da zbornica pokara Wrabetza. Podpredsednik Chlumetzky izjavlja po daljšem besedovanji, da se mora sklicati karalni odsek, ker sta dva člana to zahtevala. — Finančni minister Steinhach smatra za svojo prvo dolžnost, da se ne ruši ravnovesje v državni upravi, koje se je doseglo le z velikimi napori. Gledé vravnjanja valute meni minister, da je treba previdno postopati, obljublja pa, da hoče neprestano na to delati, da se utrdi avstrijska valuta. — Po govoru finančnega ministra zahteva posl. Wrabetz, da zbornica pokara poslanca Luegerja, ker mu je ta poslednji očital, da je pri Fran Josipovi ustanovi vtaknil v svoj žep 1500

gld. Takoj po seji sešli so se oddelki, da izvolijo karalni odsek, kojemu je bil poročevalec posl. graf Serenyi — Zadeva ta prišla je zopet v obravnavo v seji dne 4. julija. Poročevalec Serenyi je predlagal, da se seja proglasi tajno, kar je tudi obveljalo. V tajni seji zahtevala sta poslanca Lueger in Schneider, da seja bōdi javna, zahtevi tej pa zbornica ni ugodila. V imenu odseka stavi poročevalec Serenyi naslednje predloge: 1. Zahtevi poslanca Gessmanna, da se pokara poslanec Wrabetz, se ne ugoti. 2. Zahteva posl. Schneiderja, da se pokara posl. Gross, se odkloni. 3. Zbornica pokara posl. Wrabetza radi njegajaljevih vsklikov proti posl. Schneiderju. 4. Vsklik Luegerjev, da je poslanec Wrabetz vtaknil v svoj žep 1500 gld., koja svota je bila last malih obrtnikov, je žaljiv in zato pokara zbornica posl. Luegerja. Mej debato predloži justični minister došli mu dopis državnega pravdnštva, v kojem državno pravdnštvo naznanja, da ni imelo nikacega povoda kazenski postopati proti posl. Schneiderju. Vsprejeli so vse štiri predloge karalnega odseka. Ko se rešili nevačno to afēro, pri kateri so se nemški liberalci neznanako blamirali, hoteči uničiti nevačnega jim poslanca Schneiderja, nadaljevala se je podrobna debata o proračunu. — V seji dne 6. julija vsprejeli so poglavja finančna uprava, splošna uprava blagajnic, dikasterijalna poslopja, fiskalitate in pa resolucijo odseka, da se uvede progresivni davek in različne druge finančne reforme do včetega 15. poglavja. Peticija nedolžno obsojenega Petra Pabata odstopi se vladi, da jo uvažuje in odškoduje rečenega, s dostavkom, da mora še v tej seji poročati, kako je stvar rešila. Poslanec Krumpholz interpeloval je ministra za notranje zadeve radi prepovedi poljskim, slovenskim, hrvatskim in francoskim gostom, da se ne smejo udeležiti slavnostnega spreveda Sokolovcev, vršivšega se v Pragi.

Vnanje države.

Srbski kralj Aleksander pohodi v tem meseci Rusijo. Dne 27. t. m. dospe v Odeso, kjer se snide — tako se govori — s kraljico Natalijo. Dne 21. avgusta dospe kralj Aleksander v Petrograd, kjer ga bodo na kolodvoru pričakovali car in ves dvor. Vršile se bodo razne slavnosti. Na povratku mudil se bode tudi v Moskvi, kjer obišče francosko razstavo.

V Benetkah spustili so v morje vojno ladijo „Siellia“. Prisotni so bili kralj in kraljica, vojvoda in vojvodinja genovočka in častniki angleškega brodojva.

Različne vesti.

Iz državnega zbora. V seji dne 7. t. m. izvolili so odsek 18 članov, da se posvetuje o kazenskem zakonu in o preosnovi kazenskega postopanja. — Na zahtevo, da se posestnikom vinogradov, kjer razsaja trtna uš, dovoli zasajati tobak, je odgovoril finančni minister, da hoče o tem poizvedovati. Potrebo preosnove neposrednih davkov povdarja že prestolni govor. Finančni minister zagotavlja, da se vsikdar dobrohotno ozira na izražene želje. Vsprejeli so potem poglavja „tabak“, „koloki“, takse in pristojbine od pravnih poslov in „loterija“. — Povodom obravnave o pogodbi z Lloydom predlaga poročevalec Hallwich resolucijo, da vlada pri nameščevanjih v pomorske službe kolikor mōči ozir jemlje na dalmatinske in primorske prosilce; vlada naj najodločneje uveljavlja pravice svoje nasproti Lloydju, da se izvrši zapričeta reorganizacija uprave in da bode družba ta zadoščevala zahtevam prometne konkurence. — Posl. Borčić meni, da je podpora prepozno došla in da ni zadostna, povdarja žalostno stanje pri Lloydju službujočih in želi, da bi su pomnožile vožnje ob dalmatinskem obrežju. — Posl. Stalitzu vidi se zadostna garancija v tem, da trgovinski minister imenuje dva upravna svetnika. Trgovinski minister pojašnjuje, kako da je neprestano slabšanje Lloydovega finančnega stanja vlado prisililo, da preosnuje družbo v čisto avstrijsko, jo zboljša in jej omogoči zadoščati svoji nalogi. Pri nameščevanju jemlje se že sedaj ozir na Primorsko. Minister povdarja, da tudi korist mesta Tržaškega zahteva, da se vzdrži Lloyd in se nadeja, da bode preosnovana družba zadostovala svoji nalogi v čast avstrijskega prapora ter obeča, da bode v ta namen tudi vlada dejanski sodelovala. Želja, da bi bil sedež uprave na Dunaji, je sicer opravičena, ali vest, da se ima sedež ta premestiti, vznemirila je hudo vse tržaško občinstvo, kajti sedež Lloydju je že blizo 50 let v Trstu. Takemu vznemirjanju se je pa hotela vlada izogniti.

Čudna interpelacija. Gospōda italijanski poslanci dr. Bartoli, dr. Rizzi in tovariši predložili so v 36. seji državnega zbora neko interpelacijo, koje namen je očeviden, paralizovati učinek poslanca Spinčića temeljitih interpelacij. Prva gorostasnost g. Rizzija in tovarišev interpelacije je ta, da čitamo v njej trditve, da se mesto poreško odlikuje po svoji miroljubivosti in gostoljubnosti. No, gostoljubnost in miroljubnost ilustrujejo nam kaj sijajno napadi na deželnega odbornika Spinčića in nečuveni izgrede, ki se vrše povodom vsakega deželnozbornskega zasedanja, koji izgrede dosežajo take dimenzije, da morajo poslance slovanske narodnosti žandarmi spremljati. Interpelacija g. Rizzija in tovarišev sklicuje se tudi na protest, kojega so predložili nekateri volilci občine pomjanske proti volitvi volilnih mož. Da je vse, kar je povedano v omenjenem protestu, gola laž, smo že dokazali; protesti pa, koje smo nedavno priobčili v „Edinosti“, pričajo, da podpisani na onem protestu niti niso pristni, ampak, da so imena volilcev pridejali protestu, ne da bi dotičniki o tem znali. S tem je zadostno označena vrednost pomjanskega protesta in kakovost onih, ki so odposlali ta protest. — Druga gorostasnost gospōda Rizzija in tovarišev interpelacije je ta, da označuje mesto Buje kot posebno gostoljubno. Gostoljubnost to ilustrujejo sijajno napadi na dva hrvatska duhovnika, nedavno vršivši se. Gospodje interpelantje bijejo sami sebe po zobeh, trdeči, da sta dotična duhovnika sama zakrivila izgrede, ker se nista obrnila do gospōda župana Bujskega, „prvega poštenjaka Istre“, da bi ju čuval in varoval. Ali, gospōda italijanska, dovolite nam vprašanje: čemu obračati se do župana s prošnjo za varstvo, ako je kraj, v kojega pride, miroljubno in gostoljubno? In vi trdite, da je mesto Bujsko gostoljubno! — Ko pa govore gg. interpelantje o manjšini deželnega zbora istrskega, postanejo pa naravnost najvini in smešni. Slovanska manjšina postopa — kdo se smeje? — demonstrativno in se poslužijo jezikov, ki so večini nepoznani. Slovanski poslanci, legalni zastopniki naroda, so zločinci, sodrga na galeriji, ki sika, žvižga, jezika steza ter psuje gospode poslance, je pa nedolžna kot novorojeno dete. — Da so vzeli gospōda italijanska g. namestniškega svet. Poreškega pod svoje okrilje, se ne čudimo — že vedō, zakaj so ga vzeli. V interpelacijah naših poslancev so navedena fakta, kojih ne morejo opovrēči vaše splošne fraze. Trdite opetovano, da so imeli naši volilci orožja pri sebi; ali povejte nam, s o - l i k o g a r a n i l i ? Če je imel kdo orožje pri sebi, imel je je v svoje varstvo, ker mu je bilo znano, kake vrste dogodki so običajni po nekaterih mestih istrskih. — Splošno menenje pa je, da se je ta italijanska interpelacija uložila zgolj zato, da se slavni vladi položenje olehča, ali da govorimo jasneje: da bi se jej ne moglo očitati pristranosti, ako ne odgovori ni na jedno, ni na drugo interpelacijo.

Tržaški mestni svet imel je včeraj jako zanimivo sejo, o kateri bode mo prihodnjič poročali.

„Pro bone pacis“. Piše se nam: Gospod urednik! V srce je zbudlo mene in moje somišljenike, (katerih pa ni ravno prav malo) čitajoče o znanem škofovskem ukrepu. Še bolj pa nas srce boli, vedočim, da imate Vi vezane roke v tem obziru. Jaz sem premišljaj, a uveril sem se, da je jako težko zapričeti boj proti temu najnovejšemu nasprotovanju. Ako bi Vi kaj nameravali, naj si bode že kar hoče, naznanite mi in pojdemo Vam z vsemi možnimi sredstvi na roko. Ko bi vendar zamogli to krivico odvrniti!

Iz Trsta se nam piše: Premnogokrat bavili ste se že sē zadevo slovenskih napisov. Te dni obiskal sem trgovca Ivana Preloga v ulici Molino a vento in Ant. Počkaja v ulici Ghega in ta dva sta mi na stavljeno vprašanje odgovorila, da več prodata, odkar imata slovenske napise, nego poprej. Gotov sem pa tudi, da se Dolenčeva tiskarna nič slabše ne počuti, odkar ima slovenski napis. In tudi drugi, ki imajo dvo- in trojezične napise, zatrđili so mi, da niso na slabšem. Toliko v odgovor onim, ki se vedno boje zgubiti kupovatelje, ako bi napravili slovenske napise. Gospōda, nebahjte enkrat s praznimi izgovori in ne plašite se pred strahovi, kojih nikjer ni. Rojake slovenske pa pozivljamo, da pridno podpirajo one trgovce, koji imajo slovenske napise.

Od finančne oblasti bi smeli po vsej pravici zahtevati, da prijavlja svoje odredbe v vseh treh jezikih. Prijatelj pa nam je pravil, da niti finančni stražniki sami, ki nosijo okoli nemške in italijanske spise, ne razumejo slovenskega jezika. Kako naj ti ljudje dajajo potrebna pojašnjenja onim ljudem, ki ne umejo drugega, nego slovenski?! In takih je mnogo. Vsprejeli smo nova bremena na rame svoje, ker je korist države tako zahtevala, dolžnost oblasti pa je taka, da nam težavni položaj olohčajo vsaj s tem, da so nam v jezikovnem obziru pravičeni.

V „Cirilo-Metodejski dar“ nabrali so proseški rodoljubi 4 gld. 60 kr. G. Anton Grmek 1 gld. Štefan Nadlišek 1 gld. Gospa Marija Steker 1 gld. G. Ivan Balanč iz Proseka 2 gld. Nabrali v to svrhu rodoljubi v Sežani 11 gld.

Za družbo sv. Cirila in Metoda darovali so nekateri Sokoli iz Lomnice navzoči v Pragi 1 gld. Pri Abrahamovi igri 1 gld. 50 kr.

Slavnost v čast slovanskima blagovestnikoma, ki se je vršila pri sv. Jakobu in v Rojanu, bila je krasna. Podrobnejši popis prinesemo prihodnjič.

Občinske volitve na Pomjančini. Volilne liste so že sestavljene. Rodoljubom našim priporočamo, da liste te skrbno pregledajo in ulože potrebne reklamacije. Kakor čujemo, je nasprotna stranka že pričela agitovati; naše stranke dolžnost je tedaj, da se tudi ona z vso gorečnostjo poprime dela — in sicer takoj, da ne bode prepozno.

Vabilo. V spomin dr. Janezu Bleiweisau vit. Trateniškem se bode v nedeljo, dne 12. julija 1891. „Pred škofijo“ na hiši št. 16, v kateri je umrl dne 29. nov. 1881. leta, odkrila spomeniška plošča. Vspored slavnosti, katera se vrši s sodelovanjem slavni družtev: narodne čitalnice, „Sokola“, in pevskega društva „Slavec“: I. Odkritje spomeniške plošče ob 12. uri popoldne. 1. Kantata, zložil dr. B. Ipavec, poje „Slavec“. 2. Slavnostni govor, govori g. dež. poslanec L. Svetec. 3. Molitev, besede S. Jenkove, napev Dav. Jenkov, poje „Slavec“. Narodna društva z zastavami se zberō ob pol 12. uri v čitalnici, odkoder odidejo na slavnostni prostor. II. Banket v čitalnici ob pol 2. uri popoldne. Vstopnice k banketu po 2 gold. za osebo se dobivajo v trafiki čitalnični. Kdor se hoče udeležiti banketa, oglasi naj se najkasneje do dne 9. julija t. l. III. Koncert na čitalničinem vrtu ob 8. uri zvečer, pri katerem bode

pelo pevsko društvo „Slavec“ in sodelovala vojaška godba. — K tej slavnosti vabi vso narodna društva

odbor „Pisateljskega društva“.

Gospodarji pozor! Iz Povirja na Krasu poročā se nam, da je tam in po drugih sosednih vasēh hodil okolo zavarovancev banke „Slavije“ nek notranjski poštar, loveč jih v zavarovanje k „Feniksu“ z zvijačami, češ, da je to cesarska zavarovalnica. Ker bi utegnil kdo verjeti takim izmišljotinam, štejemo si v dolžnost opozoriti, da ni nikake cesarske zavarovalnice, temveč, da so vse zavarovalnice privatna podjetja. Čudimo se le, da se tacih laži poslužuje c. kr. poštar; vrli naši Kraševci pa mu bodo — ako še pride med nje s takovimi trditvami — dali najboljši odgovor, če ostanejo nepremakljivo udani banki „Slaviji“, katera zaslužuje popolno zaupanje.

Od nekod. Škrbincem, svojim rojakom. Ne morem, da bi se vam zopet ne oglasil. V prodzadnji „Edinosti“ sem vam v naglici pisal o prefriganem ptičku „z očali na nosu“. Stvar sem potem preudaril, utegnilo bi se po krivem na kakēnega tamošnjih gospodov misliti, a Bog ne daj, da bi bil jaz na nje meril, pač pa sem cikal na onega, ki naočnike le takrat natika, kadar skazuje svojo „učenost“, t. j., kodar bere ali piše. — Danes sem dobil sporočilo o vaši volitvi. Česar sem se bal, se je tudi zgodilo. Oni ptiček je zopet v starešinstvu. Nekaj obljube, nekaj pijača, nekaj zvijača, kaj to dé — le, da smo zopet mej „možaki“! Dragi Škrbinci! Nad vami pa vendar še nisem obupal. Znamenje, da težite po napredku je to, da ste si pred nedavnim ustanovili bralno društvo. Le pridno tja zahajajte in videli boste, da si tukaj mnogo pridobite. Z marljivim branjem dobrih listov si prižgete luč, ki vam bo sijala v marsikateri temotni koticček ter vam tako odkrivala, kje tiči dobro, kje pa slabo; učila vas bo ločevati ljuliko od pšenice ter vas bo vodila na pravo in dobro pot. Pogumno tedaj naprej za prosveto, tužno vašeobnebjte se vam bode polagoma zjasnilo. Sedaj pa vam želim, da bi se vam vsaj to posrečilo, da bi dobili poštenega in modrega župana, ki bo imel na vse strani prosto, neodvisno roko in kateri bo samostojno, brez kuratele . . . , skrbel za vaš blagor. Na zdar! — Vaš domorodec.

Iz dutoveljske občine se nam piše: V gozdiču mej Tomajem in Dutovljami vršila se je dne 29. pr. m. prelepa slavnost, pri kateri je svirala kraška godba pod vodstvom g. Laha. G. Andrej Stok slavil je v lepem govoru vse one činitelje, ki so kaj pripomogli za napravo novega vodnjaka. Priporočal je, da bi občine redno priobčevale županom svoje želje in potrebe, županje celega glavarstva pa naj bi se vsaj dvakrat na leto shajali v posvetovanju ter naj bi sklepe svoje priobčevali gg. državnim poslancem. Potem bi še le mogli gospodje poslanci vspešno za nas delovati; ako pa ne poznajo naših potreb, nas tudi ne morejo zagovarjati. Pri vladi naši se da počasi tudi kaj doseči, ako se neprestano trka. Tako je v letih 1870. in 1871. skrbela za potrebno vodo na Krasu in je veliko denarja v to potrosila. V preteklem letu čuli ste silna vzdihovanja, kjer niso imeli vode ni za živino, ni za ljudi; trpeli bi bili silno žejo, da nam ni ljubi Bog dežja poslal. Bog pravi: Pomagaj si sam in potem ti bodem tudi jaz pomagal — zato pa moramo tudi sami kaj storiti in ne smemo po zimi — ko je zlati čas za to — lenobe pasti. Govornik je potem vskliknil trikratni „živio“ presvitlenemu cesarju, namestniku Rinaldiniju in komisarju dr. Laharnerju, kateremu vskliku se je navdušeno odzvalo vse občinstvo. Potem je župan, g. Ivan Ukmar odprl ples in ga ob uri, določeni po c. kr. okr. glavarstvu, zopet zaključil. Gospodu županu gre zasluga, da se je vsa slavnost vršila v najlepšem redu, dasi je bilo navzočega na tisoče občinstva. Čast in hvala

tudi g. Štoku na njega govoru, kakor tudi vsem udeležencem.

(Opomnja uredništva. Kakor vidite, smo marsikaj izpuščili iz Vašega dopisa. Prav lepo je od dotičnega tržaškega dostojanstvenika, da Vam je pripomogel do vodnjaka, ali tolike slave vender ne zasluži, kajti storil ni nič drugega nego svojo dolžnost. Pozabili ste pa, da imamo poleg materialnih tudi duševne in narodne potrebe. Narodne in duševne naše potrebe se pa sedaj tako prezirajo, kakor še nikdar popred — celo cerkvena vrata jela so se zapirati našemu jeziku — in na tem je morda več kriv — ta dostojanstvenik, kojega Vi toli slavite, nego cerkvene oblasti same. „Trkajte in se Vam bode odprlo“ — pravite nam; no, mi tržaški Slovenci trkamo že leta in leta, a vrata se nam vedno tesneje zapirajo.)

Deželna vlada Kranjska prepovedala je uvoz in izvoz prežvekovalcev in prašičev v okrajih, Kočevje, Vipava, Črnomelj, Novomesto in Žuženberk. V teh okrajih se ne smejo obdržavati živinski semnji, izvzemši seveda konjske semnje.

Kavarnarji tržaški so sklenili, da ostane cena skledici kave poprejšnja, a odpravijo se vsi dosedaj običajni dodatki, kakor rum, in ona preobilica kave, koja se je stekala na podstavek skledice. S tem je menda rešeno to „kavino uprašanje“, ki je napravilo kolikor toliko hrupa mej obiskovalci kavarnj.

Obesil se je hlapec Valentin Zanin, bivajoč v ulici Via del Ronco št. 2.

„Ljubljanski Zvon“. Vsebinska 7. zvezka: 1. Stébor: Táhi. 2. Bistrán: Bor in grm. — Jelka in bráljan. — Rakita in potok. — Loza in slavec. 3. Dr. Nevésekdo: 4000. Povest. (Dalje). 4. A. Funtek: Iz dnevnika. 5. y.: Pri starem žrtveniku. 6. Dr. Janko Pajk: Dr. Jožef Mislej, slovenski modroslovec. (Konec). 7. Bistrán: Zrna. 8. Anton Funtek: Luči XVIII, XIX. 9. Cvetána: Són. 10. I. Steklasa: Kakó so Turki osvojili Bihač. 11. y.: Nevarni studenc. 12. Bistrán: Usehla kita. 13. Igo Kaš: Dalmatinske povesti. III. Težavna rešitev. 14. y.: Tri reke. 15. y.: Potnik. 10. Anton Kaspret: Razmere gorenjskih kmetov okolo leta 1500. (Dalje). 17. Stébor: Moška solza. 18. R. Perušek: Pop Pero. Črtica iz Bosne. (Konec). 19. Bátog: Razbita čaša. 20. Podgoričan: Tkalčev Anton. (Konec). 21. Književna poročila. 22. V. Bežek: Slovniki razgovori. (Dalje). 23. Listek.

Gospodarske in trgovinske stvari.

O vinu.

(Konec. — Glej št. 50.)

Vsi zakoni bili bi pa brezvspešni ako a) se kemiški ne preišče vsaka stvar predno se nese na javni trg na prodaj; b) ako se ljudstvu ne naznani s posebnimi napisi, da stvar, ki je na prodaj, ni pristna in naravna, temveč ponarejena ali umetno narajena; c) vsi predmeti, ki se rabijo za ponarejanje živil morali bi se razprodajati pod posebnim strogim varstvom.

Se je dosedaj glede na to kaj skrbelo? Ob družih prilikah smo daljše opisali delovanje tržaškega magistrata, kot poklicane oblasti, v tem obziru. Nadzorniki trgov in užitninski uradniki ali dacarji, ki so dosedaj imeli nadzorstvo, prvi nad živili, drugi pa nad vinom in opojnimi pijačami, niso osebe, sposobne temu poslu.

S tem mesecem prešel je užitninski urad vladi, katera bode vender nekoliko pozornejšje gledala na strogo ravnanje, vsaj z vinom. Radikalnega pomočka si pa ni pričakovati, dokler se ne izda odredba, ki bode strogo prepovedala prodajanje umetno narejene brozge, mesti vina.

Ali skrbi tržaški magistrat, kot edina kompetentna oblast v tem obziru? Žalibog, ne. Dosedaj se je pač ukvarjal z raznovrstnimi piškavimi zadevami, tratil je zlati čas in denar v dolgih obravnava o napeljanju vode v Trst, o napravljanju laških šol v slovenskih krajih, o prepeljevanja

židovskih kosti iz Rima v Trst itd. itd. ali za prave koristi in potrebe tržaških meščanov ni storil še ničesar. Prav tedaj trdi g. B. Demetriadi v svoji brošuri „O vinu in njega ravnanju“, kjer strogo šiba početje mestnih starešinov, rekoč: „Stranke in narodnosti bile so, ne da bi se zavedli začetka našega propada in iste, ako bodedemo tako nadaljevali, nas pokončajo. Tržaško mesto ni spoznalo, da se s strankami in narodnostmi namerujejo zasebni cilji. Glejte, kako so počenjali z narodnostjo. Trst šteje 160.000 prebivalcev, katerih 67.000 spada k tej občini, 93.000 je pa tujecev. Izmed 67.000 pravih občinarjev moramo šteti tržaške okoličane in mestjane, kojih je okolu 30.000. V ljudsko štetje (anagrafi), kader se je namreč iskalo pravo razmerje Italijanov in drugonarodnih, vpisali so se vsi prebivalci ter na tak način se je naštel in določila narodnost tržačanov. To je bilo krivično štetje, kajti ako se hoče izvršiti pravo štetje v kakšni občini, treba se obzirati samo na prave občinarje in ne na tujece.

Onih 93.000 tujecev, ki v Trstu sicer prebivajo ali ne spadajo k tej občini, nimajo nikake pravice odločevati, h kateri narodnosti pripada Trst, kajti prišli si so sem iskat dela in živeža. Nekdaj, ko je v Trstu še bil c. kr. magistrat, opisal je mej občinarje vse one, ki so se za to zglasili. Dandanes pa se stavijo različne ovire, takse in pristojbine, samo da se krči število pravih občinarjev. Z eno besedo: narodnost Trsta se je uravnala tako, da je sedaj v Trstu polovica Italijanov in polovica Slovanov. Ni čuda, ako se pri taci okoliščinah Slovani gibljejo ter tirjajo svoje pravice. Namen tega krčenja števila občinarjev je pa, da število volilcev ostane samo 6144, kajti, ako bi se vsi prebivalci Trsta uvrstili mej občinarje, naraslo bi isto število na kaci 14.000 volilcev. Radi česar ostane Trst kozmopolitično mesto, ker se njega narodnost naslanja bolj na 93.000 tujecev nego na 67.000 občinarjev“. Do tu omenjeni laški pisatelj.

Da se povrnemo k glavnemu predmetu — vinu in njegovemu nadzorovanju — povemo le, da gospóda, prevladujoča na magistratu in izbrana izmed najalepejših narodnih atrastnežev po milosti pičlega broja volilcev in vsled denarnoga vpljiva, ta gospóda se ne bode nikdar brigala za pravo blaginjo podrejene ji občine. Zdravstveni odnošaji tržaškega mesta ostanejo vedno isti ali se še shujšajo, dokler bode nadzorstvo užitnin v magistratnih rokah.

Ker se kupčija z vinom v Trstu tako zlorabi, dolžnost občinske oblasti morala bi biti, da prepreči ponarejanje. Po nekaterih mestih, predno kdo vino nastavi, mora nesti uzorec posebni komisiji, obstoječi iz več izvedencev, ki je preiščejo ter potem dovolé razprodajo ali jo zabranijo. V Trstu se prodaja strup za vino ali občinska oblast se dela slepa in gluha, da le dobiva svoj davek. Tudi bi se morali osobito tržaški okoličani resnejše baviti z vinorejo ter jo bolje izkoristevati. Nek Italijan piše: „Ako bi Francozi imeli naše proseško vino, dandanes bi isto največje

vetovne hiše finih vin razupivale za boljše kot Bordeaux, Asti, Cipro itd., ali mej nami se ta obrt prezira“.

Torej kletarstvo in vinoreja sta pri nas še premalo razvita in dolžnost vlade morala bi biti, da skrbi za potrebni poduk mej prostejšim ljudstvom in za primerne praktične poskuse. Nalogo to imajo kmetijska društva, kakoršno imamo tudi v Trstu, ki pa ne ustreza svoji nalogi iz že znanega uzroka.

Ljudstvo je navadno prelehkoverno; ono ponajveč ne gleda na kakovost blaga, koje kupi, ampak na množino. Čim več dobi za malo denarja, tem rajše kupuje. Enako je tudi z vinom. Mestne beznice, kjer se toči strupena sokrvice so navadno polne, a prazne so poštene kréme. Sprakano vino zdravju neznansko škodi in tem posledicam se ne bode prišlo v okom, dokler se strogo ne loči prodajo naravnega od umetnega in ponarejenega. Vsa krepostna društva ne bodo ničesar izdala, dokler se ne prepové prodajati sežlobudrane brozge mesto poštene in naravne vinske kapljice! L—n.

Candee-ve škropilnice

proti peronospori od mnogih strani za najboljše spoznane, se dobivajo le pri

Živic in družb. v Trstu

—17 ulica Zonta 5

po lanski niski ceni. — Dobivajo se tudi izvrstne žvepljalke za trte in in vsakovrstni stroji za kmetijstvo; mlatilnice in čistilnice za žito, stiskalnice za grozdje in tropine, mlinci za grozje, sesalke itd.

Priporoča se omenjena tvrdka vsem rojakom za obilne naročbe.

AVGUST BRUNNER

TRST

Via Conti številka 6 a.

Tovarna strojev in železolivnica

Avgusta Brunner-ja prevzame vsa sem spadajoča dela kakor: STROJE, PREŠE, SESALKE, ŽELEZNA OMREŽJA, STOLPE, CEVI, večja in manja POPRAVLJANJA.

Za notranje, dežele prosto carine.

Die Maschine-Fabrik und Eisengiesserei von

August Brunner übernimmt alle einschlägigen Arbeiten als: MASCHINEN, PRESSEN, PUMPEN, GITTER, S. ULEN, R. HREN, grössere und kleinere REPARATUREN. Nach dem Inlande zollfrei.

Telefon št. 291.

7-12

KWIZDE

izklj. priv.

restitucionalni fluid

(voda za pranje konj).

Se uporablja že 30 let z najboljšim uspehom po hlevih raznih dvorov, večjih hlevih civilnih oseb in vojaštva v okrepčanje pred hudimi napori in zopetno okrepčanje po naporih; ako se noga zvane ali izpalne, ako postanejo mišice trde itd. vsposoblja konja za posebna dela pri vežbanju konj (Training.)

1 steklenica gld. 1.40.

Pravo se dobiva le pod zgornjo varstveno marko po vseh lekarnah in drogerijah Avstro-Ogerske. Razpošilja vsaki dan glavna zaloga

Franz Joh. Kwizda,

c. kr. avstrijski in kralj. rumunski dvorni dobavitelj, Kreisapotheker, Korneuburg bei Wien

Čast nam je preporučiti p. n. občinstvu Trsta i okolice, Primorja i ostalih hrvatsko-slovenskih gradovh i mjestah, sa solidnosti i jeftinoće poznatu, te obilnimi modernimi pisanimi strojevi providejnu

JEDINU SLAVENSKU

TISKARU

U TRSTU

Ista prima i obavlja svaku naručbu bilo koje vrsti knjigotiskarskoga posla te preporuča se osobito za ove vrsti tiskanje kao n. pr.:

za župne urede, okružnice, račune, list. artije i zavitke s napisom, preporučne karte, posjetnice, zaručne i vjenčane objave, pozive, rasporede, ulaznice, oglase, pravila, izvješće, zaključne račune, rođilnice, punomoći, ocnike, jestvenike, svakovrstne skrižaljke, izpovjedne oduje, knjige itd.

Uvjerava se p. n. občinstvo, da će nam biti osobita briga, p. n. naručitelje u svakom pogledu zadovoljiti koli brzom i točnom podvorbom, toli jeftinom cjenom i ukusnom izradbom.

Drži u zalih (ekladisću) sve potrebne tiskalice i knjige za orkvene urede.

Onda ima na prodaj sledede knjige: Kmetijsko berilo za nadaljevalne tečaje ljudskih šol in gospodarjev v pouk ciena prije 50 nč. sada 40 tvrdo vezana . . . n. 60 Sodnjski obrasci sastavl B. Trnovec . . . n. 30 Vilim Tel, prevod Cugnera . . . n. 40 Ljudmila prevod J. Lebana . . . n. 30 Filip prevod Križmana . . . n. 30 Antijona prevod Križmana . . . n. 30 Pjesma o zvonu preveo A. K. Istranin . . . n. 30 Istra pjesma . . . n. 30

Ove su knjige jako prikladne za darove o praznicih zato ih sl. občinstvu preporučamo. Kod naručivanja tiskavnica i drugog, molimo naznačiti t o č n o naručbu i dotični naslov (adresu) naručitelja.

Za obilnu naručbu preporuča se

Tiskara Dolenc

Via Carintia br. 28 u Trstu.

CARLO PIRELLI

mejnarodni agent in speditér

Trst, Via Arsenale št. 2.

Oddaje listke za železnice in parobrode mornarjem in delalcem po niskih cenah in na vse kraje.

7-18

1891. PRAGA

Občna deželna razstava

v proslavo stoletnice prve obrtne razstave leta 1791. v Pragi

pod pokroviteljstvom

Njeg. c. in kr. Veličanstva cesarja, Frančiška Josipa I.

Od 15. maja do dne 15. oktobra 1891.

Veda, umetnost, obrt, zemljedelstvo, slovesnosti, začasne razstave, sveteč vodomet, shodi, loterija itd.

10-10